Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (deveti senat)

z dne 21. septembra 2017*

„Pritožba – Omejevalni sporazumi – Italijanski proizvajalci jekla za armiranje betona – Določanje cen ter omejevanje in nadziranje proizvodnje in prodaje – Kršitev člena 65 PJ – Razglasitev ničnosti prvotne odločbe s strani Splošnega sodišča Evropske unije – Ponovno sprejeta odločba na podlagi Uredbe (ES) št. 1/2003 – Neizdaja novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah – Neobstoj zaslišanja po razglasitvi ničnosti prvotne odločbe“

V zadevi C-88/15 P,

zaradi pritožbe na podlagi člena 56 Statuta Sodišča Evropske unije, vložene 20. februarja 2015,

**Ferriere Nord SpA** s sedežem v Osoppu (Italija), ki jo zastopata W. Viscardini in G. Donà, odvetnika,

pritožnica,

druga stranka v postopku je

**Evropska komisija**, ki jo zastopata L. Malferrari in P. Rossi, agenta, skupaj z M. Morettom, odvetnikom, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

tožena stranka na prvi stopnji,

SODIŠČE (deveti senat),

v sestavi E. Juhász, predsednik senata, C. Vajda (poročevalec) in C. Lycourgos, sodniki,

generalni pravobranilec: N. Wahl,

sodna tajnica: V. Giacobbo-Peyronnel, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 20. oktobra 2016,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 8. decembra 2016

izreka naslednjo

**Sodbo**

1 Družba Ferriere Nord SpA s pritožbo predlaga razveljavitev sodbe Splošnega sodišča Evropske unije z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, neobjavljena, v nadaljevanju: izpodbijana sodba, EU:T:2014:1035), s katero je navedeno sodišče zavrnilo njeno tožbo za razglasitev ničnosti

* Jezik postopka: italijanščina.

Odločbe Komisije C(2009) 7492 final z dne 30. septembra 2009 v zvezi s postopkom na podlagi člena 65 PJ (COMP/37.956 – Jeklo za armiranje betona, ponovno sprejetje, v nadaljevanju: odločba z dne 30. septembra 2009), v različici po spremembi s Sklepom Komisije C(2009) 9912 final z dne 8. decembra 2009 (v nadaljevanju: sklep o spremembi) (odločba z dne 30. septembra 2009, kakor je bila spremenjena s sklepom o spremembi, v nadaljevanju: sporna odločba).

## Dejansko stanje in sporna odločba

2 Dejansko stanje spora je navedeno v točkah od 16 do 22 izpodbijane sodbe:

„16 Komisija je od oktobra do decembra 2000 v skladu s členom 47 PJ izvajala preverjanja pri italijanskih podjetjih, ki proizvajajo jeklo za armiranje betona, in pri združenju italijanskih jeklarskih podjetij [Federacciai]. Nanje je naslovila tudi zahteve po informacijah na podlagi člena 47 PJ […]

17 Komisija je 26. marca 2002 začela upravni postopek in v skladu s členom 36 PJ podala ugotovitve o možnih kršitvah (v nadaljevanju: obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah) […] [Družba Ferriere Nord] je 31. maja 2002 v zvezi z obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah predložila pisne pripombe. Zaslišanje je potekalo 13. junija 2002 […]

18 Komisija je 12. avgusta 2002 podala dodatne ugotovitve o možnih kršitvah (v nadaljevanju: dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah) in jih sporočila naslovnikom obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah […]. V tem dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, utemeljenem s členom 19(1) Uredbe Sveta št. 17 z dne 6. februarja 1962, Prva Uredba o izvajanju členov [81 in 82 ES] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 3), je Komisija pojasnila svoje stališče glede nadaljevanja postopka po prenehanju veljavnosti Pogodbe ESPJ. [Družba Ferriere Nord] je 20. septembra 2002 predložila pisne pripombe, 30. septembra 2002 pa je potekalo drugo zaslišanje ob prisotnosti predstavnikov držav članic […]

19 Po koncu tega postopka je Komisija 17. decembra 2002 sprejela Odločbo C(2002) 5087 final v zvezi s postopkom izvajanja člena 65 PJ (COMP/37.956 – Jeklo za armiranje betona) (v nadaljevanju: odločba iz leta 2002), s katero je ugotovila, da so podjetja, na katera je bila ta naslovljena, izvajala enoten, kompleksen in trajajoči omejevalni sporazum na italijanskem trgu jekla za armiranje betona v palicah ali zvitkih, katerega cilj oziroma posledica sta bila določitev cen in na podlagi katerega sta bila prav tako usklajena omejitev ali nadzor proizvodnje ali prodaje, kar je v nasprotju s členom 65(1) PJ. Komisija je v tej odločbi [družbi Ferriere Nord] naložila globo v znesku 3,57 milijona EUR […]

20 [Družba Ferriere Nord] je 10. marca 2003 pri Splošnem sodišču vložila tožbo zoper odločbo iz leta 2002. Splošno sodišče je s sodbo z dne 25. oktobra 2007, Ferriere Nord/Komisija (T-94/03, [neobjavljena, EU:T:2007:320]), odločbo iz leta 2002 razglasilo za nično. Splošno sodišče je navedlo, da je bila odločba iz leta 2002 zlasti ob upoštevanju tega, da ni vsebovala nobenega sklicevanja na člen 3 in člen 15(2) Uredbe št. 17, utemeljena zgolj s členom 65(4) in (5) PJ […] Ker sta ti določbi 23. julija 2002 prenehali veljati, Komisija na podlagi navedenih določb, ki v trenutku sprejetja odločbe iz leta 2002 nista več veljali, ni bila več pristojna za ugotovitev kršitve člena 65(1) PJ in za naložitev glob podjetjem, ki naj bi sodelovala pri navedeni kršitvi […]

21 Komisija je z dopisom z dne 30. junija 2008 [družbi Ferriere Nord] in drugim zadevnim podjetjem sporočila, da namerava ponovno sprejeti odločbo tako, da bo spremenila pravno podlago, ki jo je izbrala za odločbo iz leta 2002. Poleg tega je pojasnila, da bo ob upoštevanju omejenega obsega sodb, s katerimi je bila odločba iz leta 2002 razglašena za ničnо, ponovno sprejeta odločba utemeljena z dokazi, ki so bili predstavljeni v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah in

v dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Zadevnim podjetjem je bil odobren rok za predložitev pripomb in [družba Ferriere Nord] je s telefaksom z dne 1. avgusta 2008 predložila svoje komentarje […]

22 Komisija je s telefaksi z dne 24. julija in 25. septembra 2008 ter z dne 13. marca, 30. junija in 27. avgusta 2009 od [družbe Ferriere Nord] zahtevala informacije v zvezi z lastništvom in premoženjskim stanjem podjetja. [Družba Ferriere Nord] je z elektronskimi sporočili z dne 1. avgusta in 1. oktobra 2008 ter z dne 18. marca, 1. julija in 8. septembra 2009 odgovorila na te zahteve po informacijah."

3 Komisija je v odločbi z dne 30. septembra 2009 zlasti ugotovila, da je treba Uredbo Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205) razlagati tako, da ji omogoča, da po 23. juliju 2002 ugotovi in sankcionira omejevalne sporazume v sektorjih, za katere se *ratione materiae* in *ratione temporis* uporablja Pogodba ESPJ. Navedla je, da je bila ta odločba sprejeta v skladu s postopkovnimi pravili Pogodbe ES in navedene uredbe ter da lahko načela, ki urejajo časovno veljavnost predpisov, pripeljejo do uporabe določb materialnega prava, ki ob sprejetju akta ne veljajo več, razen če se uporabi splošno načelo *lex mitior*.

4 Člen 1 odločbe z dne 30. septembra 2009 med drugim določa, da je družba Ferriere Nord s tem, da je od 1. aprila 1993 do 4. julija 2000 sodelovala pri trajajočem sporazumu in/ali usklajenih ravnanjih v industriji jekla za armiranje betona v palicah ali zvitkih, katerih cilj in/ali učinek je bilo določanje cen ter omejevanje in/ali nadzor proizvodnje ali prodaje na skupnem trgu, kršila člen 65(1) PJ. Komisija je v členu 2 te odločbe družbi Ferriere Nord naložila globo v višini 3,57 milijona EUR.

5 Osem od enajstih družb, na katere je bila naslovljena odločba z dne 30. septembra 2009, tudi družba Ferriere Nord, je z dopisi, poslanimi med 20. in 23. novembrom 2009, Komisiji sporočilo, da priloga k tej odločbi, kakor je bila vročena naslovnikom, ni vsebovala razpredelnic s prikazom sprememb cen.

6 Komisija je 8. decembra 2009 sprejela sklep o spremembi, katerega priloga je vsebovala manjkajoče razpredelnice in s katerim so bile popravljene oštevilčene napotitve na te razpredelnice v osmih opombah. Sklep o spremembi je bil družbi Ferriere Nord vročen 9. decembra 2009.

## Postopek pred Splošnim sodiščem in izpodbijana sodba

7 Družba Ferriere Nord je 19. februarja 2010 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložila tožbo, s katero je primarno predlagala, naj se sporna odločba razglasi za nično, podredno pa, naj se ta odločba razglasi za delno nično in naj se globa zmanjša.

8 Družba Ferriere Nord je v utemeljitev tožbe navajala deset razlogov, in sicer, prvič, nepristojnost Komisije, drugič, to, da predhodno ni bilo poslano novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, tretjič, neobstoj zaslišanja od pooblaščenca za zaslišanje, četrtič, to, da je bilo končno poročilo izdano po sprejetju sporne odločbe, petič, sprejetje besedila brez prilog, ki so v njem omenjene, šestič, napačno uporabo prava pri presoji dejstev, sedmič, nesorazmernost globe glede na težo in trajanje omejevalnega sporazuma, osmič, nezakonitost povečanja globe iz naslova ponovitve, devetič, nepriznanje drugih olajševalnih okoliščin kot tistih, ki so določene v Obvestilu Komisije o nenalaganju ali zmanjševanju glob v primeru kartelov (UL 1996, C 207, str. 4), in desetič, napačno uporabo tega obvestila.

9 Splošno sodišče je z izpodbijano sodbo globo, ki je bila naložena družbi Ferriere Nord, zmanjšalo na 3.421.440 EUR in njeno tožbo v preostalem zavrnilo.

10 Družba Ferriere Nord je 20. decembra 2014 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložila predlog, naj Splošno sodišče popravi točko 420 izpodbijane sodbe, ki ga je Splošno sodišče s sklepom z dne 13. marca 2015, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10 REC, neobjavljen, EU:T:2015:173), zavrnilo.

## Predlogi strank pred Sodiščem

11 Družba Ferriere Nord s pritožbo Sodišču predlaga, naj:

– primarno, izpodbijano sodbo razveljavi v delu, v katerem je bil zavrnjen primarni predlog, ki ga je navedla v okviru tožbe v zadevi T-90/10, in posledično sporno odločbo razglasi za ničnо;

– podredno, izpodbijano sodbo razveljavi v delu, v katerem je bil zavrnjen podredni predlog, ki ga je navedla v okviru tožbe v zadevi T-90/10, ter posledično sporno odločbo razglasi za delno ničnо in odredi večje zmanjšanje globe, ki je bila naložena družbi Ferriere Nord, in

– Komisiji naloži plačilo stroškov obeh postopkov.

12 Komisija Sodišču predlaga, naj:

– pritožbo zavrne in

– družbi Ferriere Nord naloži plačilo stroškov.

## Predlog za ponovno odprtje ustnega dela postopka

13 Ustni del postopka je bil končan 8. decembra 2016 po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca. Komisija je z dopisom z dne 27. januarja 2017, ki ga je istega dne vložila v sodnem tajništvu Sodišča, Sodišču predlagala, naj odredi ponovno odprtje ustnega dela postopka ter v spis vloži elemente o dejstvih, ki so navedeni v njenem predlogu, in dokumente, ki so mu priloženi.

14 Komisija v utemeljitev tega predloga v bistvu trdi, da pred Sodiščem niso bile dovolj razjasnjene dejanske okoliščine v zvezi z zaslišanjema z dne 13. junija in 30. septembra 2002, na katerih je generalni pravobranilec utemeljil svoje sklepne predloge, saj stranki o teh okoliščinah nista posebej razpravljali.

15 Člen 83 Poslovnika Sodišča temu sodišču omogoča, da po opredelitvi generalnega pravobranilca kadar koli odredi ponovno odprtje ustnega dela postopka, zlasti če je v zadevi treba odločiti na podlagi pravne trditve, o kateri stranke niso razpravljale.

16 Vendar je treba opozoriti, da je predmet pritožbe načeloma opredeljen z razlogi in trditvami strank. V obravnavani zadevi sta imeli ti o teh razlogih in trditvah možnost dovolj razpravljati v svojih vlogah in na skupni obravnavi 20. oktobra 2016, ki je potekala v zadevah od C-85/15 P do C-89/15 P.

17 Zato Sodišče po opredelitvi generalnega pravobranilca meni, da ni treba odrediti ponovnega odprtja ustnega dela postopka.

## Pritožba

18 Družba Ferriere Nord v utemeljitev pritožbe navaja devet razlogov, in sicer, prvič, očitno izkrivljanje dejstev in dokazov, neobstoj ugotovitve očitnih protislovij v sporni odločbi in kršitev pravil s področja dokaznega bremena, drugič, kršitev člena 27 Uredbe št. 1/2003, ker ni bilo vročeno novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, kršitev načela varstva legitimnih pričakovanj, izkrivljanje dejstev in

dokazov, kršitev pravice do obrambe, neobstoj obrazložitve in kršitev pravice do zaslišanja od pooblaščenca za zaslišanje, tretjič, kršitev Poslovnika Komisije, četrtič, trajanje sodelovanja družbe Ferriere Nord pri omejevalnem sporazumu in napačno uporabo prava pri presoji dejstev, izkrivljanje dokazov, kršitev splošnih načel na področju dokaznega bremena *in dubio pro reo* ter protislovnost obrazložitve, petič, kršitev načela sorazmernosti pri določitvi osnovnega zneska globe, ki je bila naložena družbi Ferriere Nord, glede na težo in trajanje kršitve, kršitev načela enakega obravnavanja in neobstoj obrazložitve, šestič, očitno napako pri izračunu ali očitno nepravilnost pri zmanjšanju globe, ki je bilo odobreno družbi Ferriere Nord, napačno izvajanje neomejene sodne pristojnosti in neobstoj obrazložitve, sedmič, nezakonitost povečanja osnovnega zneska globe iz naslova ponovitve zaradi kršitve pravice do obrambe, osmič, nezakonitost povečanja osnovnega zneska globe iz naslova ponovitve zaradi pretečenega obdobja, in devetič, nezakonitost povečanja osnovnega zneska globe iz naslova ponovitve zaradi kršitve načela sorazmernosti.

### *Drugi pritožbeni razlog*

#### *Trditve strank*

19 Družba Ferriere Nord z drugim pritožbenim razlogom, ki ga je treba preučiti najprej, meni, da je Splošno sodišče s tem, da je ugotovilo, da Komisiji ni bilo treba poslati novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah pred sprejetjem sporne odločbe, napačno uporabilo pravo.

20 Na prvem mestu, družba Ferriere Nord poziva Sodišče, naj preizkusi utemeljenost ugotovitve v točki 121 izpodbijane sodbe, da je treba načelo *tempus regit actum* razlagati samo tako, da mora biti procesni akt sprejet na podlagi pravila, ki velja ob njegovem sprejetju. Družba Ferriere Nord meni, da je ta razlaga napačna, ker sporna odločba, sprejeta na podlagi Uredbe št. 1/2003, ne more temeljiti na obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, sprejetem na podlagi člena 36 PJ.

21 Po mnenju družbe Ferriere Nord bi moralo biti po izdaji sodbe z dne 25. oktobra 2007, Ferriere Nord/Komisija (T-94/03, neobjavljena, EU:T:2007:320), sprejeto novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, kar bi pomenilo pravilno izvajanje sodbe z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582), v katere točki 73 je Sodišče razsodilo, da razglasitev ničnosti nekega akta Unije ne vpliva nujno na pripravljalne akte, saj se lahko postopek za nadomestitev akta, ki je bil razglašen za ničen, načeloma nadaljuje v točki, na kateri je nastala nezakonitost. Sodišče naj namreč z uporabo izrazov „ne nujno“ in „načeloma“ ne bi izključilo, da se glede na posebnosti zadeve postopek lahko ponovno začne od faze pred točko, na kateri je nastala nezakonitost, zaradi katere je bil akt razglašen za ničen.

22 Na drugem mestu, družba Ferriere Nord se sklicuje na izkrivljanje dejstev in dokazov ter na kršitev načela varstva legitimnih pričakovanj, ker naj bi več elementov v dopisih, ki jih je Komisija naslovila nanjo, ustvarilo legitimna pričakovanja v zvezi s tem, da bo sprejeto novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

23 Na tretjem mestu trdi, da je bilo treba v nasprotju s tem, kar je navedlo Splošno sodišče v izpodbijani sodbi, sprejeti novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ker to ne bi bilo enako obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Glede tega se sklicuje zlasti na razliko med omembami italijanskega trga in skupnega trga v izrekih odločbe iz leta 2002 in sporne odločbe.

24 Poleg tega se družba Ferriere Nord sklicuje na kršitev člena 27 Uredbe št. 1/2003 ter členov 11 in 12 Uredbe Komisije (ES) št. 773/2004 z dne 7. aprila 2004 v zvezi z vodenjem postopkov Komisije v skladu s členoma [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 3, str. 81),

ker je Splošno sodišče v točki 148 izpodbijane sodbe razsodilo, da ob neobstoju novih ugotovitev o možnih kršitvah Komisiji ni bilo treba organizirati novega zaslišanja pred pooblaščencem za zaslišanje.

25 Komisija meni, da trditve, ki jih družba Ferriere Nord navaja na prvem mestu, niso dopustne, ker ne pomenijo jasnega izpodbijanja izpodbijane sodbe, ampak se od Sodišča zahtevajo samo pojasnila glede vprašanja, ali odločba, sprejeta na podlagi Uredbe št. 1/2003, lahko temelji na obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, sprejetem na podlagi Pogodbe ESPJ.

26 Kar zadeva vsebino, Komisija trdi, da Splošno sodišče z odgovorom na trditev, ki se je nanašala na nujnost usklajenosti pravne podlage pripravljalnega akta in končnega akta, v točkah od 118 do 122 izpodbijane sodbe načela *tempus regit actum* ni napačno uporabilo preveč ozko, ampak je na podlagi tega načela izpeljalo pravilno ugotovitev, in sicer, da ker je napaka v odločbi iz leta 2002 nastala ob njenem sprejetju, razglasitev ničnosti te odločbe ni vplivala na veljavnost pripravljalnih ukrepov, tako da Komisija družbi Ferriere Nord ni bila dolžna poslati novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah.

27 Komisija meni, da trditve, ki jih družba Ferriere Nord navaja na drugem mestu, prav tako niso dopustne. Prvič, kršitev legitimnih pričakovanj naj bi pomenila nov razlog. Drugič, čeprav se družba Ferriere Nord formalno sklicuje na izkrivljanje, naj bi dejansko želela, da se opravi nova presoja dejstev.

28 Komisija vsekakor vztraja pri dejstvu, da iz elementov v poslanih dopisih Komisije, na katere se sklicuje družba Ferriere Nord, če se jih postavi v kontekst, izhaja, da niso mogli ustvariti legitimnih pričakovanj v zvezi s tem, da bo poslano novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, kot je Splošno sodišče navedlo v točkah 127 in 128 izpodbijane sodbe. Tako naj bi Splošno sodišče v točki 126 izpodbijane sodbe pravilno, in ne da bi izkrivilo dejstva, ugotovilo, da se družba Ferriere Nord ni mogla zanašati na tako legitimno pričakovanje.

29 Komisija v zvezi z dopustnostjo trditev, ki so navajane na tretjem mestu, trdi, da družba Ferriere Nord navaja nekatere točke izpodbijane sodbe, ne da bi zatrjevala konkretno trditev v utemeljitev napake, ki se nanaša na neobstoj sankcioniranja tega, da ni bilo poslano novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

30 Kar zadeva vsebino, se Komisija sklicuje na točki 143 in 144 izpodbijane sodbe, v katerih naj bi Splošno sodišče poudarilo, da trditev, v skladu s katero je bilo potrebno novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah za ugotovitev, ali je omejevalni sporazum lahko vplival na trgovino med državami članicami, ni utemeljena, saj je bilo to vprašanje izpostavljeno v dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Poleg tega naj bi družba Ferriere Nord izhajala iz napačne predpostavke, da je bila s sporno odločbo sankcionirana drugačna kršitev od tiste, ki je bila ugotovljena v odločbi iz leta 2002. Iz izreka sporne odločbe naj bi namreč izhajalo, da se je očitana kršitev nanašala na omejevalni sporazum, ki je obsegal celoten italijanski trg, torej velik del skupnega trga, in zato na omejevalni sporazum, ki je prepovedan s členom 65(1) PJ.

31 Komisija meni, da je trditev v zvezi z neobstojem novega zaslišanja pred pooblaščencem za zaslišanje oblikovana preveč splošno in nejasno, da bi bila dopustna. Kar zadeva vsebino, navaja, da družba Ferriere Nord ne izpodbija ugotovitve Splošnega sodišča, v skladu s katero bi bilo tako zaslišanje potrebno, samo če bi bilo vročeno novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. Splošno sodišče pa naj bi potrebo po tem novem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah izključilo.

***Presoja Sodišča***

32 V zvezi s trditvami, ki jih družba Ferriere Nord navaja na prvem mestu, je treba zavrniti ugovor nedopustnosti, ki ga je podala Komisija. Iz pritožbe je namreč jasno razvidno, da družba Ferriere Nord od Sodišča ne zahteva zgolj pojasnila glede postavljenega vprašanja, ampak želi dokazati, da je Splošno sodišče zlasti v točki 121 izpodbijane sodbe napačno uporabilo pravo, ker je menilo, da izdaja novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah pred sprejetjem sporne odločbe ni bila potrebna. Prav tako je v nasprotju s tem, kar trdi Komisija, trditev družbe Ferriere Nord v zvezi z neizvedbo zaslišanja pred pooblaščencem za zaslišanje dovolj jasna, da je lahko dopustna, ker so v pritožbi navedene tako določbe prava Unije, ki naj bi jih Splošno sodišče kršilo v zvezi s tem, kot točka izpodbijane sodbe, v kateri naj bi bila ta kršitev storjena.

33 Kar zadeva vsebino trditev družbe Ferriere Nord, ki se nanašajo na neobstoj izdaje novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah in zaslišanja pred pooblaščencem za zaslišanje, je treba spomniti, da je Komisija v okviru postopka, ki je pripeljal do sprejetja odločbe iz leta 2002, 26. marca 2002 zadevnim podjetjem, tudi družbi Ferriere Nord, poslala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah na podlagi člena 36 PJ. Zaslišanje v zvezi s tem obvestilom je potekalo 13. junija 2002. Po prenehanju veljavnosti Pogodbe ESPJ je Komisija 12. avgusta 2002 navedenim podjetjem poslala dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, utemeljeno s členom 19(1) Uredbe št. 17, v katerem je pojasnila svoje stališče glede te spremembe pravnega okvira in ta podjetja pozvala, naj sporočijo svoja mnenja glede teh dodatnih ugotovitev o možnih kršitvah. 30. septembra 2002 je potekalo zaslišanje ob prisotnosti predstavnikov držav članic.

34 Po razglasitvi ničnosti odločbe iz leta 2002 je Komisija z dopisom z dne 30. junija 2008 družbo Ferriere Nord in druga zadevna podjetja obvestila, da namerava ponovno sprejeti to odločbo in kot pravno podlago uporabiti Uredbo št. 1/2003 v skladu s procesnimi pravili iz te uredbe.

35 Glede na ta potek postopka je treba preizkusiti, ali je imela Komisija, kot trdi družba Ferriere Nord in v nasprotju s tem, kar je ugotovilo Splošno sodišče v točkah 144 in 148 izpodbijane sodbe, obveznost, da po razglasitvi ničnosti odločbe iz leta 2002 sprejme novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in organizira novo zaslišanje.

36 V skladu z ustaljeno sodno prakso se na splošno šteje, da se procesna pravila uporabljajo na dan začetka njihove veljavnosti (sodbe z dne 29. marca 2011, ArcelorMittal Luxembourg/Komisija in Komisija/ArcelorMittal Luxembourg in drugi, C-201/09 P in C-216/09 P, EU:C:2011:190, točka 75 in navedena sodna praksa; z dne 29. marca 2011, ThyssenKrupp Nirosta/Komisija, C-352/09 P, EU:C:2011:191, točka 88, in z dne 11. decembra 2012, Komisija/Španija, C-610/10, EU:C:2012:781, točka 45), tudi v postopku, ki je bil začet pred tem datumom, vendar je po njem še vedno v teku (glej v tem smislu sodbo z dne 11. decembra 2012, Komisija/Španija, C-610/10, EU:C:2012:781, točka 47).

37 Ker je bila v obravnavani zadevi sporna odločba sprejeta na podlagi člena 7(1) in člena 23(2) Uredbe št. 1/2003, je moral biti postopek, ki je pripeljal do te odločbe, voden v skladu s to uredbo in Uredbo št. 773/2004, katere pravna podlaga je Uredba št. 1/2003 (glej v tem smislu sodbo z dne 29. marca 2011, ThyssenKrupp Nirosta/Komisija, C-352/09 P, EU:C:2011:191, točka 90), ne glede na to, da je bil ta postopek začet pred začetkom veljavnosti Uredbe št. 1/2003.

38 Zato je Splošno sodišče v točki 121 izpodbijane sodbe napačno uporabilo pravo, ker je načela, ki urejajo časovno uporabo prava in na podlagi katerih se na splošno šteje, da se procesna pravila uporabljajo za vse primere, ki so v teku na dan njihovega začetka veljavnosti, razlagalo tako, da je bilo treba, kar zadeva sporno odločbo, ki je bila sprejeta na podlagi Uredbe št. 1/2003, pripravljalne akte sprejeti na podlagi procesnih pravil, ki so veljala ob njihovem sprejetju, torej na podlagi člena 36(1) PJ, kar zadeva obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, in člena 19(1) Uredbe št. 17, kar zadeva dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

39 Vendar je treba preučiti, ali je mogoče pripravljalne akte, ki jih je Komisija sprejela za namene sprejetja odločbe iz leta 2002, šteti za enakovredne pripravljalnim aktom, ki so določeni z uredbama št. 1/2003 in št. 773/2004. Če bi bilo namreč tako, Komisiji ne bi bilo mogoče očitati, da jih ni ponovno sprejela pred sprejetjem sporne odločbe.

40 Kar zadeva izdajo obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, člen 10(1) in (2) Uredbe št. 773/2004 ob upoštevanju člena 27(1) Uredbe št. 1/2003, ki ga izvaja, določa, da Komisija, preden sprejme odločbo na podlagi zlasti člena 7 zadnjenavedene uredbe, zadevnim strankam vroči obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, pri čemer jim da možnost, da ji v roku, ki ga določi, sporočijo svoja mnenja.

41 Kot pa je Splošno sodišče v bistvu navedlo v točkah 123 in 124 izpodbijane sodbe, je v obravnavani zadevi Komisija zadevnim podjetjem že poslala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, v sporni odločbi pa družbi Ferriere Nord niti niso bila očitana nova dejanja niti niso bili bistveno spremenjeni dokazi o očitanih kršitvah v primerjavi s tema obvestiloma. Poleg tega, kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 53 sklepnih predlogov, med obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah, sprejetim v okviru ureditve iz Pogodbe ESPJ, in obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah, sprejetim v skladu z uredbama št. 17 in št. 1/2003, z vidika vsebine ni večje razlike. Ni bilo torej potrebno, da bi bilo poslano novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

42 Glede tega se je Splošno sodišče pravilno sklicevalo na točko 73 sodbe z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582), v kateri je opozorjeno, da razglasitev ničnosti nekega akta Unije ne vpliva nujno na pripravljalne akte, saj se lahko postopek za nadomestitev akta, ki je bil razglašen za ničen, načeloma nadaljuje v točki, na kateri je nastala nezakonitost.

43 Kot je namreč Splošno sodišče ugotovilo v točki 119 izpodbijane sodbe, je bila odločba iz leta 2002 razglašena za nično zaradi nepristojnosti Komisije za njeno sprejetje na podlagi določb Pogodbe ESPJ, ki ob sprejetju te odločbe ni več veljala, tako da je nezakonitost nastala na ta natančen datum. Zato ta razglasitev ničnosti ni vplivala na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in tudi ne na dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

44 Zato Splošno sodišče pri ugotovitvi v točki 122 izpodbijane sodbe, da Komisiji ni bilo treba sprejeti novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, ni napačno uporabilo prava.

45 Vendar mora Komisija, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 55 sklepnih predlogov, v skladu s členom 12 Uredbe št. 773/2004 dati strankam, na katere naslovi obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, možnost, da predstavijo svoje argumente na ustnem zaslišanju, če tako zahtevajo v svojih pisnih vlogah. Ker torej, kot izhaja iz točke 43 te sodbe, razglasitev ničnosti odločbe iz leta 2002 ni vplivala na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, je treba preizkusiti, ali je Komisija navedenim strankam dala možnost, da predstavijo svoje argumente na zaslišanju, ki je potekalo v skladu s procesnimi zahtevami iz uredb št. 1/2003 in št. 773/2004, kot bi to morala storiti.

46 Glede tega je treba navesti, da je v okviru postopkovne ureditve iz Uredbe št. 1/2003, kakor je podrobneje določena v Uredbi št. 773/2004, v členu 14(3) zadnjenavedene uredbe določeno, da so organi držav članic, ki so pristojni za konkurenco, povabljeni, da se udeležijo ustnega zaslišanja, ki se na zahtevo naslovnikov obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah opravi po sprejetju tega obvestila.

47 Kar pa zadeva zaslišanji, ki sta potekali leta 2002, predstavniki držav članic na zaslišanju 13. junija 2002 niso sodelovali, ker tako sodelovanje s takrat veljavno Pogodbo ESPJ ni bilo določeno. Ni sporno, da se je to zaslišanje nanašalo na vsebino zadeve, in sicer na ravnanja, ki jih je Komisija očitala podjetjem, na katera je bilo naslovljeno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. To izhaja zlasti iz točk od 379

do 382 obrazložitve sporne odločbe in je potrjeno v točki 148 sodb Splošnega sodišča z dne 9. decembra 2014, Alfa Acciai/Komisija (T-85/10, neobjavljena, EU:T:2014:1037), in z dne 9. decembra 2014, Ferriera Valsabbia in Valsabbia Investimenti/Komisija (T-92/10, neobjavljena, EU:T:2014:1032).

48 Nasprotno se je zaslišanje 30. septembra 2002, na katero so predstavniki držav članic bili vabljeni v skladu s pravili Pogodbe ES, ki so se od takrat uporabljala, zlasti v skladu s členom 11(2) Uredbe **Komisije (ES) št. 2842/98 z dne 22. decembra 1998 o zaslišanju pogodbenic v nekaterih postopkih na podlagi [členov 81 in 82 ES] (UL**, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 7, zvezek 4, str. 204), nanašalo na predmet dodatnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, in sicer na pravne posledice prenehanja veljavnosti Pogodbe ESPJ za nadaljevanje postopka. To na eni strani izhaja iz tega obvestila, v katerem so bili njegovi naslovniki izrecno pozvani, naj predstavijo svoje mnenje glede teh dodatnih ugotovitev o možnih kršitvah. Na drugi strani je Komisija v točki 382 obrazložitve sporne odločbe navedla, da po njeni presoji zaslišanja z dne 13. junija 2002 ni bilo treba ponoviti na podlagi določb uredb št. 17 in št. 1/2003, ker je bilo to zaslišanje, na katerem predstavniki držav članic niso sodelovali, opravljeno v skladu s pravili Pogodbe ESPJ, ki so se takrat uporabljala. Poleg tega je Komisija na skupni obravnavi v zadevah od C-85/15 P do C-89/15 P v odgovor na vprašanje Sodišča potrdila, da v dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah niso bila spremenjena niti dejstva niti dokazi, ki so bili predmet postopka.

49 Iz tega izhaja, da v obravnavani zadevi predstavniki držav članic niso sodelovali na zaslišanju, ki se je nanašalo na vsebino zadeve, ampak so sodelovali samo na zaslišanju, ki se je nanašalo na pravne posledice prenehanja veljavnosti Pogodbe ESPJ.

50 V skladu s sodno prakso, na katero je bilo opozorjeno v točkah 36 in 37 te sodbe, pa je v primeru, da je odločba sprejeta na podlagi Uredbe št. 1/2003, potrebno, da je postopek, ki pripelje do te odločbe, v skladu s procesnimi pravili iz te uredbe, čeprav je bil ta postopek začet pred začetkom njene veljavnosti.

51 Zato bi morala Komisija, preden je sprejela sporno odločbo, na podlagi členov 12 in 14 Uredbe št. 773/2004 strankam dati možnost, da predstavijo svoje argumente na zaslišanju, na katero bi povabila organe držav članic, ki so pristojni za konkurenco. Torej ni mogoče šteti, da so bile v zvezi z zaslišanjem 13. junija 2002, ki se je nanašalo na vsebino zadeve, izpolnjene procesne zahteve v zvezi s sprejetjem odločbe na podlagi Uredbe št. 1/2003.

52 Zato je Splošno sodišče s tem, da je v točki 148 izpodbijane sodbe razsodilo, da Komisiji pred sprejetjem sporne odločbe ni bilo treba organizirati novega zaslišanja pred pooblaščencem za zaslišanje iz razloga, da so imela zadevna podjetja možnost, da se ustno izjavijo že med zaslišanjema 13. junija in 30. septembra 2002, napačno uporabilo pravo.

53 Ob upoštevanju, kot je generalni pravobranilec poudaril v točkah 56 in 57 sklepnih predlogov, pomena, ki ga ima v okviru postopka na podlagi uredb št. 1/2003 in št. 773/2004 to, da se na zahtevo zadevnih strank opravi zaslišanje, na katero so v skladu s členom 14(3) drugonavedene uredbe vabljeni organi držav članic, pristojni za konkurenco, neizvedba tega zaslišanja pomeni bistveno kršitev postopka.

54 Če pravica do takega zaslišanja, ki je določena z Uredbo št. 773/2004, ni spoštovana, podjetju, katerega pravice so bile tako kršene, ni treba dokazati, da je lahko ta kršitev vplivala na potek postopka in vsebino sporne odločbe na način, ki je zanj škodljiv.

55 Zato je navedeni postopek nujno napačen, ne glede na morebitne škodljive posledice za družbo Ferriere Nord, ki bi lahko nastale zaradi te kršitve (glej v tem smislu sodbi z dne 6. novembra 2012, Komisija/Éditions Odile Jacob, C-553/10 P in C-554/10 P, EU:C:2012:682, točke od 46 do 52, in z dne 9. junija 2016, CEPSA/Komisija, C-608/13 P, EU:C:2016:414, točka 36).

56 Na podlagi zgornjih navedb je treba drugi pritožbeni razlog, ki ga navaja družba Ferriere Nord, sprejeti in posledično razveljaviti izpodbijano sodbo, ne da bi bilo treba preizkusiti druge trditve, ki jih navaja ta družba v okviru tega pritožbenega razloga, kolikor so dopustne, in druge pritožbene razloge.

## Tožba pred Splošnim sodiščem

57 Člen 61, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije določa, da če je pritožba utemeljena, Sodišče razveljavi odločitev Splošnega sodišča. Nato lahko samo dokončno odloči o zadevi, če stanje postopka to dovoljuje.

58 Sodišče v obravnavanem primeru razpolaga s potrebnimi elementi, da dokončno odloči o tožbi za razglasitev ničnosti sporne odločbe, ki jo je družba Ferriere Nord vložila pri Splošnem sodišču.

59 Glede tega zadošča navesti, da je treba sporno odločbo v delu, v katerem se nanaša na družbo Ferriere Nord, iz razlogov, navedenih v točkah od 33 do 55 te sodbe, razglasiti za nično zaradi bistvene kršitve postopka.

## Stroški

60 Člen 184(2) Poslovnika določa, da če je pritožba utemeljena in če Sodišče samo dokončno odloči v sporu, o stroških odloči Sodišče.

61 Člen 138(1) tega poslovnika, ki se v pritožbenem postopku uporablja na podlagi člena 184(1) navedenega poslovnika, določa, da se plačilo stroškov na predlog naloži neuspeli stranki. Ker je družba Ferriere Nord v okviru pritožbe uspela in je bilo tožbi, ki je bila vložena pred Splošnim sodiščem, ugodeno, se Komisiji v skladu s predlogi družbe Ferriere Nord naloži, naj nosi svoje stroške in plača stroške, ki jih je priglasila družba Ferriere Nord na prvi stopnji in v okviru pritožbe.

Iz teh razlogov je Sodišče (deveti senat) razsodilo:

1. **Sodba Splošnega sodišča Evropske unije z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, neobjavljena, EU:T:2014:1035), se razveljavi.**

2. **Odločba Komisije C(2009) 7492 final z dne 30. septembra 2009 v zvezi s postopkom na podlagi člena 65 PJ (COMP/37.956 – Jeklo za armiranje betona, ponovno sprejetje), v različici po spremembi s Sklepom Komisije C(2009) 9912 final z dne 8. decembra 2009, se razglasi za nično v delu, v katerem se nanaša na družbo Ferriere Nord SpA.**

3. **Evropska komisija nosi svoje stroške in plača stroške, ki jih je priglasila družba Ferriere Nord SpA iz naslova postopka na prvi stopnji in postopka s to pritožbo.**

Podpisi